

34. Salmon N. Being of two minds: Belief with doubt. *Nous*, 29. Wiley, 1995. pp. 1-20.
 35. Teigen K. H. The language of uncertainty. *Acta Psychologica*, 68. Elsevier, 1988. pp. 27-38.
 36. Wessen C., Pulford B. D. Verbal expressions of confidence and doubt. *Psychological Reports*, 105. Sage Journals, 2009. pp. 151-160.
 37. Wierzbicka A. *English: Meaning and Culture*. Oxford University Press, 2006. 366 p.
 38. Belief and Doubt [Electronic resource] URL: <https://www.libertarianism.org/columns/belief-doubt> (date of reference 01.02.2020).
 39. Doubt vs Uncertainty – What’s the difference? [Electronic resource] URL: <https://wikidiff.com/doubt/uncertainty> (date of reference 01.02.2020).
- List of illustrative sources
40. Grisham J. *The Pelican Brief*. N. Y.: Island, 1999. 436 p.
 41. Meyer S. *New Moon*. N. Y.: Little, Brown Books for Young Readers, 21 st edition, 2006. 608 p.

УДК : 811.161.2’38

DOI:<https://doi.org/10.31861/gph2020.823.184-189>

**Огаренко Т.
Ліштаба Т.
(Кропивницький)**

СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ЗВЕРТАНЬ У ТВОРАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У статті вивчено стилістичні функції звертань як синтаксично ізольованих компонентів у текстах Лесі Українки. Визначено, що семантика звертань є визначальним фактором для реалізації конкретної стилістичної мети. Проаналізовано зв'язок функції звертання (апелятивної та експресивної) зі структурними особливостями цих компонентів. Досліджено функції звертань у складі стилістичних фігур.

Ключові слова: синтаксично ізольовані компоненти, звертання, стилістична функція, апелятивна та експресивна функції, твори Лесі Українки.

В статье изучено стилистические функции обращений как синтаксически изолированных компонентов в текстах Лесии Украинки. Определено, что семантика обращений является определяющим фактором для реализации конкретной стилистической цели. Проанализирована связь функции обращения со структурными особенностями этих компонентов. Исследованы функции обращения в составе стилистических фигур.

Ключевые слова: синтаксически изолированные компоненты, обращения, стилистическая функция, апелятивная и экспрессивная функции, произведения Лесии Украинки.

The article explores stylistic functions of references as syntactically isolated components in Lesya Ukrainka's texts. It is determined that for the characterization of hits as structural-semantic components the most important is the classification by meanings. The semantics of appeals is a determining factor for the realization of a certain stylistic function. The connection of one or another function with the structural features of the hits is analyzed. Lesya Ukrainka equally uses common and non-common appeals, but the study of the structural features of appeals in Lesya Ukrainka's works shows that the use of common appeals greatly enhances their expressive function.

The grammatical expression of the sentence has a significant influence on the semantics of the sentence. In the poetic speech of Lesya Ukrainka the appeal is expressed by the exclamation point, which is normative for the Ukrainian language. An important aspect in terms of stylistics is the position of the syntactic component in the sentence. The accents in the statement depend on the place of appeals. The functions of appeals in the composition of stylistic figures are investigated, in particular, it is determined that in the analyzed works the appeals often include anaphoras and epiphoras. Graphic marks in the sentences with appeals play an important stylistic function. The punctuation marks convey the emotionality, condition and mood of the speaker, as well as the intonation inherent in oral speech.

Depending on the type of construction for the purpose of expressing the appeal performs a different stylistic function. In the interrogative and inciting sentences the direct purpose of the appeal is to

draw the attention of the interlocutor for his further active action. In the narrative sentences, the references actually act as an element of activation of the listener, drawing his attention to the main message in the syntactic construction.

Keywords: syntactically isolated components, appeals, stylistic function, appeal and expressive functions, works of Lesya Ukrainka.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Поетичне мовлення як особливий тип художнього мовлення характеризується образністю, підвищеною емоційністю, естетичною вмотивованістю, особливою роллю підтексту, зокрема й особливістю функціонування різних мовних засобів. Твори класика української літератури Лесі Українки вивчено з різних поглядів, однак недостатньо дослідженим залишається синтаксичний рівень текстів, тому аналіз стилістичних функцій звертань у творах письменниці є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Лінгвостилістичні особливості мови поезії досліджували в тих чи тих аспектах такі відомі українські та зарубіжні мовознавці: М. М. Бахтін, І. С. Бацій, С. Я. Єрмоленко, І. І. Ковтунова, Б. О. Ларін, В. В. Моренець, В. В. Онищенко, Г. В. Степанов та ін. Усі дослідники дотримуються думки, що функціонування мовних засобів у поетичних текстах порівняно з текстами інших стилістичних різновидів має свою специфіку. Вивчення функцій мовних компонентів у текстах класиків української літератури дає підстави для поглиблення знань про можливості передачі найтонших почуттів лінгвістичними засобами.

Мета статті – проаналізувати стилістичні функції звертань як синтаксично ізольованих компонентів у творах Лесі Українки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для характеристики звертань як структурно-семантичних компонентів найважливішою є класифікація за значенням. Семантика звертань є визначальним фактором для реалізації певної (визначеної) стилістичної функції. Дотримуючись підходу визначного мовознавця К. Ф. Шульжука, [5, с. 174, 175], виокремлюємо п'ятнадцять семантичних груп, які продуктивно вживаються у творах Лесі Українки:

– прізвиська, імена, по батькові, псевдоніми й прізвиська людей, наприклад: Ходить, Кирино, ось де край берези ще свіже зіллячко (дж. 1, с. 262); Ох, мій Донжуане, який сей день для мене був тяжкий... (дж. 1, с. 200); Касандро! Се не правда! Паріса я в той час не цілувала (дж. 2, с. 89);

– назви людей за їх родинними стосунками, наприклад: Ой мій сину, дух сує мудрія закравсь до тебе. (дж. 2, с. 169); Вставай, моя дитино! (дж. 2, с. 170); Ну, далі, дядьку! Що ж ти не говориш? (дж. 2, с. 178); Ти знаєш, що, небого, – почекай. (дж. 2, с. 186);

– соціальне становище, класову чи станову належність, посаду, звання, титул тощо: Ви будете на балі, сеньорито? (дж. 1, с. 320); Царю, не знаєш ти мене, що так говориш (дж. 2, с. 121); Ей, християнине, з якого часу у вас ганебною зоветься страта? (дж. 2, с. 79);

– професію, спеціальність особи, напр.: Але ти, учителю, покинув той спокій, що був у тебе в тихім лазареті (дж. 2, с. 9); Гей, пане будівничий! Скажіть, ми хутко станем на горі! (дж. 2, с. 58); Колего Брайд! Шановний органісте! (дж. 2, с. 253);

– національність особи, місце її мешкання, наприклад: Велик господь в своєму гніві! Слухай, сіонська дочко! (дж. 1, с. 236); Вона зомліла! Поможіте, троянки-сестри! (дж. 2, с. 144);

– назви різних частин тіла: Стій, серце, стій! (дж. 1, с. 93); Загорися ти, моє серденько, запалай пожаром (дж. 1, с. 177);

– назви демонологічних та міфічних істот, наприклад: Сліз моїх зупинити не можеш ти, люта богине (дж. 1, с. 157); О страднику, великий Прометею, тобі я задрю! (дж. 2, с. 31);

– назви тварин і птахів та їх клички, напр.: Ой коню, коню, швидше! (дж. 1, с. 203); Гуси, гуси, лебедята, візьміть нас на крилята, понесіть світ за очі (дж. 2, с. 46);

– назви рослинного світу, напр.: Гей, дубоньку, чи будеш ти стояти, як сива голова моя схитнеться? (дж. 1, с. 78); Ой вишеньки-черешеньки, Червоні, спілі, Чого ж бо ви так високо Виросли на гіллі! (дж. 1, с. 50); Вербеченько-матусенько, рятуй! (дж. 1, с. 247);

– назви природних явищ, наприклад: Натуро-матінко! Я на твоєму лоні Дитячі радощі і горе виливала (дж. 1, с. 28); Ох, зійди, моя зіронько лагідна! (дж. 1, с. 64);

– географічні назви (сюди також належать слова земля, край, батьківщина, вітчизна, країна, держава): Південний краю! Як тепер далеко Лежиш від мене ти! (дж. 1, с. 51); І все-таки до тебе

думка лине, мій занашений, нещасний краю (дж. 1, с. 82); Прощай, Волинь! Прощай, рідний куточок! (дж. 1, с. 19); До тебе, моя ти Україно мила, кохана, Моя безталанная мати! (дж. 1, с. 38); – абстрактні поняття (моральні якості, переживання, психічний стан, почуття тощо), наприклад: Славо, наша згубо! Славо, наша мати! Тяжко зажуритись, як тебе згадати! (дж. 1, с. 23); Мріє! Та ж ми вже навек попрощались, гострим ножем розрізались (дж. 1, с. 151); Розваж мене, музо, моя ти порадо! (дж. 1, с. 109);

– збірність, сукупність когось (чогось), наприклад: Чого ж се так утішилась, громадонько моя? (дж. 1, с. 181); Ви, сонне кодро! Світло опівночі не будить вас? (дж. 2, с. 17).

Важливу роль у художньому тексті відіграють риторичні фігури, з-поміж яких виділяють фігури звертання, запитання, заперечення, оклику.

Риторичні звертання мають свої специфічні функції в мовленні – не встановити дійсний контакт з особою, предметом чи явищем, а привернути увагу до певних характеристик, а також через риторичне звертання висловити ставлення автора, внести елемент урочистості, поетичності. Тематично за об'єктом мовлення риторичні звертання у творах Лесі Українки можна погрупувати таким чином:

– назви явищ природи, земля, небо тощо: Сонце, сонечко, глянь, я сміюся! (дж. 1, с. 155); Гей ви, грізні, чорні хмари! Я на вас збираю чари (дж. 1, с. 39); Ой море, море! Ти жива розлуко! (дж. 2, с. 149). Частотність використання Лесею Українкою звертань до моря, сонця, зірок свідчить, що ці образи відіграють особливе значення у внутрішньому світі поетеси;

– батьківщина: Стороненько рідна! Коханий мій краю! (дж. 1, с. 61); Прощай, Волинь! Прощай, рідний куточок! (дж. 1, с. 19). До тебе, моя ти країно мила, кохана, моя безталанная мати! (дж. 1, с. 38); До тебе, Україно, наша бездолная мати, Струна моя перша озветься (дж. 1, с. 38); Я б не лишала тебе в самотинні, Країно моя! (дж. 1, с. 30). Уживання демінутивних суфіксів яскраво свідчить про почуття авторки до рідної землі, а супровідна найпродуктивніша прикладка мати не залишає сумнівів щодо асоціацій поетеси.

– назви тварин і рослин: Ой коню, коню, швидше! (дж. 1, с. 203); Гуси, гуси, лебедята, візьміть нас на крилята, понесіть світ за очі (дж. 2, с. 46); Ой вишеньки-черешеньки, Червоні, спілі, Чого ж бо ви так високо Виросли на гіллі! (дж. 1, с. 50).

– назви пір року, частини доби: Дяка щирая, ніченько-чарівниченко, що закрила ти моє личенько! (дж. 1, с. 239); Нічко дивна! Тобі я корюся (дж. 1, с. 54).

– назви явищ внутрішнього світу, людської творчості: Ось тобі полин – згинь, маро, згинь! (дж. 1, с. 236); Уложи ж, моя доле, хоч отую ожину, щоб собі промести, по снігу провести хоч маленьку стежину! (дж. 1, с. 292); Вгамуйся, думко, не літай так буйно! (дж. 1, с. 93); Безжалісна музо! Куди ти мене завела? (дж. 1, с. 92); Фантазіє! Ти, сило чарівна, що збудувала світ в порожньому просторі (дж. 1, с. 40); Де ж ви, де, мої щирі одважні слова? (дж. 1, с. 97). Частотність уживання назв поетичних понять слово, фантазіє, думко у ролі звертань підтверджують значущість творчого начала для Лесі Українки.

Звертання як засіб реалізації емоційно-вольової сфери мовця зазвичай поєднує дві функції: апелятивну та експресивну. Переважання тієї чи іншої функції пов'язані значною мірою зі структурними особливостями звертань. Лесі Українка однаковою мірою вживає поширені й непоширені звертання.

Серед непоширених звертань, на нашу думку, варто виділити такі підгрупи:

– звертання на ім'я: Гов, Лукашу, гов! Го-го-го-го! А де ти? (дж. 1, с. 230); А що ж мені бракує? О Месіє, ти, може, знаєш?! (дж. 2, с. 8); Сьогодні ти не дуже гречний, Деві (дж. 2, с. 209);

– у ролі звертання виступає субстантивована частина мови, найчастіше прикметник: Безумна, що ти робиш? (дж. 2, с. 95); Що ж за диво тобі снилось, мила? (дж. 1, с. 32); Нещасний, схаменися! Заспокойся! (дж. 1, с. 73);

– у ролі звертання – соціальний статус адресата: Та невже ти, діду, гадаєш, ніби я себе ціную дорожчою, ніж чиста кров його? (дж. 2, с. 25); Не бійся, жінко, спокій я хочу дати тобі (дж. 2, с. 8); Ну, слухай, друже, чом ж се ти в Голландії „не всидів”? (дж. 2, с. 197);

– звертанням виступає абстрактне поняття: Мріє! Та ж ми вже навек попрощались, гострим ножем розрізались (дж. 1, с. 151); Розваж мене, музо, моя ти порадо! (дж. 1, с. 109); Вгамуйся, думко, не літай так буйно! (дж. 1, с. 93).

Поширені звертання можуть доповнюватися такими компонентами:

– прикладкою: Панове-браття, треба щось робити (дж. 2, с. 48); Натуро-матінко! Я на твоєму лоні Дитячі радощі і горе виливала (дж. 1, с. 28); Порадь мені, Зірнице-мати, де мені пари шукати (дж. 1, с. 238);

– означенням-прикметником, що виражає певну характеристику адресата; означення може стояти перед назвою адресата – для підкреслення автором певної характеристики співрозмовника, наприклад, Гей ви, грізні, чорні хмари! Я на вас збираю чари. (дж. 1, с. 39); Радуйся, ясна царице, бранка вітає тебе! (дж. 1, с. 93); Зроби мені сю ласку, милий брате! (дж. 2, с. 68); та після – для наголошення на адресаті, а не на його характеристиці: Не докоряй мені, мріє загублена, і не хились надо мною! (дж. 1, с. 152); Прилинь до мене, чарівнице мила (дж. 1, с. 76); Що ти робиш, дівчино нещасна? (дж. 1, с. 138).

Серед звертань, поширених означеннями, варто виділити ті, що виражаються прикметниками нестягненої форми, які є стилістично обмеженими, і використовуються переважно в поетичному мовленні для відтворення української мовленнєвої мінувшини, національно забарвленої, оригінальної, самобутньої, для створення атмосфери урочистості: Де поділися ви, голосні слова, що без вас моя туга німа? (дж. 1, с. 127); Земле чужая, яка ж бо ти рідна для мене! (дж. 1, с. 204);

– означенням-присвійним займенником (найчастіше – мій), що створює ефект інтимізації, наприклад: Мій лицарю, мій друже, що з тобою? (дж. 2, с. 55); Вчителю! Наш батьку! Порадь нас, порятуй! (дж. 2, с. 235); Не дивіться докірливо, любі мої, я не винна в сьому перед вами (дж. 1, с. 171);

– означеннями-поєднанням присвійного займенника з прикметником, що посилює навантаження оцінювального компонента: Мій ти єдиний, мій зламаний квіте! То було б щастя, мій згублений світе! (дж. 1, с. 145); І все-таки до тебе думка лине, Мій занепалий, нещасний краю (дж. 1, с. 82); Що ти говориш, любко моя мила? (дж. 1, с. 71);

– гоноративом: Гей, пане будівничий! Скажіть, ми хутко станем на горі? (дж. 2, с. 58); О пане майстре, ви звкли дамам править компліменти. (дж. 2, с. 177).

Дослідження структурних особливостей звертань у творах Лесі Українки засвідчує, що вживання поширених звертань значно посилює їхню експресивну функцію.

На семантику речення значний вплив має граматичне вираження звертання. У поетичному мовленні Лесі Українки звертання виражається кличним відмінком, що є традиційним для української мови, наприклад: Сину, ти наче жалкуєш про тії мрії, хоч сам ти зрозумів, що замість мрій (дж. 2, с. 194); Сестрице, пошануй! Краси моєї не руйнуй! (дж. 1, с. 260); Але ти, учителю, покинув той спокій, що був у тебе в тихім лазареті (дж. 2, с. 9). Уживання звертання в називному відмінку трапляється у випадках, що відповідають нормативним вимогам літературної мови. Так, іменники в множині мають форму називного відмінка, виконуючи роль звертання, як-от: А що то за баба там репетує? Гляньте, хлопці, гляньте! (дж. 2, с. 45); Годі, люди, і шана, й посміх не до речі справді принцесі-босоніжці (дж. 2, с. 51); Прославно ж, браття, господа Христа, що посадив на небі поруч себе замученого брата Харіклея (дж. 2, с. 61); іменники середнього роду (називний та кличний відмінок збігаються): Спи, моє серце! (дж. 1, с. 103); Ви, сонне кодло! Світло опівночі не будить вас? (дж. 2, с. 17); Сонце, сонечко, глянь, я сміюсь! (дж. 1, с. 155); та субстантивовані частини мови вживаються в називному відмінку: А ти, зрадлива! Ти, безсоромна! Женехів міняєш, мов рукавички! (дж. 2, с. 57); Тішся, милий, бо червона рожа – То кохання квітка та розкоші! (дж. 1, с. 32); І я розбита, любий, але нова вступає в душу сила (дж. 2, с. 53).

Для поетичних текстів допустимим є вживання номінатива у звертаннях, зокрема для збереження розміру вірша: Чого зажурився, мій любий козак?

Важливим аспектом з погляду стилістики є позиція синтаксичного компонента в реченні. Звертання можуть посідати будь-яку позицію в реченні, і у творах поетеси прослідковуємо всі варіанти. Від місця звертання залежать акценти у висловлюванні.

Якщо звертання знаходиться на початку речення, то в такому випадку реалізується фатична мета, тобто авторка хоче насамперед установити контакт зі співрозмовником й зосередити його увагу на тому, що буде сказано далі, наприклад: Сину, ти наче жалкуєш про тії мрії, хоч сам ти зрозумів, що замість мрій (дж. 2, с. 194); Ой мій сину, дух сує мудрія закравсь до тебе (дж. 2, с. 169). Позиція звертання в середині речення свідчить, що в цій комунікативній ситуації мовець продовжує розмову з адресатом, тому його увагу необхідно підтримувати: Дозволь, матусю, я піду поможу (дж. 2, с. 192); Ой спи, дитя, вдень і вночі, поки серце б'ється! (дж. 1, с. 139);

Позиція звертання в кінці речення свідчить, що важливішим є зміст основного повідомлення, ніж увага власне адресата, наприклад: Я б не лишила тебе в самотині, Країно моя! (дж. 1, с. 30); Скажу я: „Разом плачмо, брате мій!” (дж. 1, с. 35); Та й утомивсь! А ти, малий? (дж. 2, с. 168).

На позицію звертання у реченні, окрім комунікативної ситуації, може впливати стан, настрої мовця в конкретній мовленнєвій ситуації, його мовленнєві вподобання: Олесю, серденько, Співай веселенько! Весняного ранку, Співай, моя люба, веснянку! (дж. 1, с. 33); Ти прийшла, кохана доню? Сядь, спочинь, моя дитино (дж. 1, с. 148); Сестриченко, я знаю, як се тяжко забути милого (дж. 2, с. 124).

Аналіз поетичних творів Лесі Українки дав змогу встановити, що письменниця використовує звертання і як засіб створення стилістичних фігур – „мовних зворотів, орієнтованих на незвичність слововживання, посилення емоційності, образності вислову” [1, с. 175]. Насамперед це стосується анафоричного вживання звертань. Так, зокрема, у циклі „Подорож до моря” (дж. 1, с. 19-50) кожна непарна строфа починається звертанням Королівно, ясна панно! (6 разів), а кожна парна строфа має початок Мій лицарю, любий пане! (6 разів). Зрозуміло, що такі повтори автор вживає з чітко окресленою метою. Як зазначає А. П. Коваль [2, с. 307], анафори в тексті, більшому за речення, виконують архітектонічну функцію: вони допомагають організувати текст, а водночас і членують його на закінчені (у змістовому і формальному плані) частини.

В аналізованих творах звертання часто входять до складу епіфори, або кільця строфи – „стилістичної фігури, у якій певна синтаксична одиниця (речення, абзац, строфа) має однаковий початок і кінець” [4, с. 237]. Зразком епіфори може бути, наприклад, така строфа: Ой палка ти була, моя пісне! Як тебе почала я співати, В мене очі горіли, мов жар, І зайнявся у грудях пожар. Хтіла я тебе в серці сховати, Та було моє серденько тісне, Ой палка ти була, моя пісне! (дж. 1, с. 87). Таким чином, Леся Українка майстерно вводить звертання до складу стилістичних фігур, що допомагає увиразнити мовні засоби твору, посилити ефективність читацького сприйняття.

Графічні знаки при звертаннях виконують важливу стилістичну функцію. За допомогою розділових знаків на письмі передається емоційність, стан та настрої мовця, а також інтонація, що притаманна усному мовленню. Пунктуація показує також, яка пауза супроводжує звертання, а це, у свою чергу, формує суб’єктивне сприйняття тексту читачем.

Можна виділити декілька основних структурних схем за особливостями вживання розділових знаків у реченні зі звертаннями:

– звертання стоїть на початку речення:

Звертання, текст.: Пабло, нам слід піти нагору гості бавить (дж. 1, с. 326); Сину, ти наче жалкуєш про тії мрії, хоч сам ти зрозумів, що замість мрій (дж. 2, с. 194); Дон Жуане, я не боюся вас (дж. 1, с. 341).

Звертання, текст! : Славо, наша згубо! Славо, наша мати! Тяжко зажуритись, як тебе згадати! (дж. 1, с. 23); Мріє, не зрад! Мріє, станься живою! (дж. 1, с. 182); Чужинко, не дивись! (дж. 1, с. 193).

Звертання! текст.: Натуро-матінко! я на твоєму лоні Дитячі радощі і горе виливала (дж. 1, с. 28); Товаришу мій! не здивуйте з лінивого вірша (дж. 1, с. 104); Світе мій! буду тебе дождатись (дж. 1, с. 106).

Звертання! Текст! : Вчителю! Наш батьку! Порадь нас, порятуй! (дж. 2, с. 235); Південний краю! Як тепер далеко Лежиш від мене ти! (дж. 1, с. 51); Касандро! Се не правда! (дж. 2, с. 89).

Звертання,! Текст?: Безжалісна музо! Куди ти мене завела? (дж. 1, с. 92); Чоловіче! Ти справді хочеш покарати мене? (дж. 2, с. 157); Діти, діти мої, чи я ж вас навіки втерляла? (дж. 1, с. 157).

– звертання стоїть у середині речення:

Текст, звертання, текст: Але ти чудно відповідаєш, Анно, на питання (дж. 1, с. 307); Ні, любий, я тобі не дорікаю (дж. 1, с. 258); Вжеж, молодче, згода щира (дж. 2, с. 52).

Текст, звертання, текст! : Щось давненько вирізуєш, небоже, сопілки! (дж. 1, с. 235); Мир, сестро, й радість! (дж. 2, с. 19); Не докоряй мені, мріє загублена, і не хились надо мною! (дж. 1, с. 152).

Текст, звертання, текст?: Кажі, чаклунко, що то за верба? (дж. 1, с. 294); Що, батьку, чи правду кажуть, що воскрес Месія? (дж. 2, с. 23); Над власною наругою жартуєш ти сама, невже ж бо ти, громадонько, зовсім без сорома? (дж. 1, с. 180).

– звертання в кінці речення :

Текст, звертання.: І все-таки до тебе думка лине, мій занепалий, нещасний краю (дж. 1, с. 82); Сьогодні ти не дуже гречний, Деві (дж. 2, с. 209); Се добре діло перед богом, дочко (дж. 2, с. 68).

Текст, звертання!: То не треба, милий! То не треба, любий! (дж. 1, с. 243); На добридень, мій коханий друже! (дж. 1, с. 32); До тебе, моя ти Україно мила, кохана, Моя безталанная мати! (дж. 1, с. 38).

З вищезазначених структурних схем можна зробити висновок: у творах Лесі Українки звертання вживаються в усіх різновидах комунікативних речень: розповідних, спонукальних та питальних. Залежно від типу конструкції за метою висловлювання звертання виконує різну стилістичну функцію. У питальних і спонукальних реченнях реалізується пряме призначення звертання – привернути увагу співрозмовника для подальшої його активної дії. У розповідних реченнях звертання фактично виконують роль елемента активізації слухача, привернення його уваги до основного повідомлення в синтаксичній конструкції.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряду. Дослідження мови творів Лесі Українки переконливо доводить, що поетеса вводить у поетичний текст звертання переважно з метою емоційного забарвлення, формування суб'єктивного ставлення до адресата. Звертання виступає потужним стилістичним засобом характеристики героїв, оцінки їхніх учинків. Емоційний вплив здійснюється переважно за рахунок уживання звертальних слів у переносному значенні, використання означень-епітетів, звертань, виражених словами із суфіксами суб'єктивної оцінки, повторенням звертань, уживанням часток і вигуків тощо. Досягненню стилістичного ефекту сприяє також пунктуаційне оформлення речень зі звертаннями. Досконалість мовного оформлення текстів Лесі Українки спонукає до подальшого всебічного вивчення стилістичного навантаження синтаксичних одиниць.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика. Київ : Наукова думка, 1982. 210 с.
2. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови Київ : Вища школа, 1987. 351 с.
3. Ковтунова И. И. Поэтический синтаксис. Москва : Высшая школа, 1989. 367 с.
4. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. / за ред. О. Д. Пономарева. Київ : Либідь, 1997. 400 с.
5. Шулъжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ „Академія”, 2004. 408 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Дж. 1 – Українка Леся. Лірика. Драми. Київ : Дніпро, 1986. 415 с.
Дж. 2 – Українка Леся. Драматичні поеми / упор. А. Полотай. Київ : Дніпро, 1983. 495 с.

REFERENCES

1. Yermolenko S. Y. (1982). Syntaksys i stylistychna semantyka [Syntax and stylistic semantics]. Kyiv : Naukova dumka. 210 p.
2. Koval A. P. (1987). Praktychna stylystyka suchasnoyi ukrayinskoyi movy [Practical Stylistics of Modern Ukrainian Language]. Kyiv : Vyshcha shkola. 351 p.
3. Kovtunova Y. Y. (1989) Poétycheskyu syntaksys [Poetic syntax]. Moskva : Vysshaya shkola. 367 p.
4. Ponomariv O. D. (1997) Suchasna ukrayinska mova : pidruchnyk [Modern Ukrainian language: a textbook] / O. D. Ponomariv, V. V. Rizun, L. Shevchenko ta in. / za red. O. D. Ponomareva. Kyiv : Lybid. 400 p.
5. Shulzhuk K. F. (2004). Syntaksys ukrayinskoyi movy : pidruchnyk [Syntax of the Ukrainian language: a textbook]. Kyiv : VTS „Akademiya”. 408 p.

DZHERELA ILYUSTRATYVNOHO MATERIALU

- Dzh. 1 – Ukrayinka Lesya. Liryka. Dramy [Lyrics. Drama]. Kyiv : Dnipro. 1986. 415 p.
Dzh. 2 – Ukrayinka Lesya. Dramatychni poemy [Dramatic poems] / upor. A. Polotay. Kyiv : Dnipro. 1983. 495 p.